

Jelena Šišara, univ. spec. oec., v. pred.¹

Divna Goleš, mag. oec., v. pred.²

Antea Krnić

ANALIZA STANJA I POSLOVANJA PODUZEĆA U ŠIBENSKO-KNINSKOJ ŽUPANIJU – usporedba predpandemijske i prve pandemijske godine

Prethodno priopćenje / Preliminary communication

UDK / UDC: 658.14/.17 (497.5-37)“2019/2020“

DOI: 10.51650/ezrvs.16.1-2.1

Primljeno / Received: 09/04/2022

Prihvaćeno / Accepted: 18/05/2022

Godina 2020. obilježena je pandemijom virusa COVID-19, odnosno negativnim utjecajem koji je ta pandemija imala kako na globalno tako i na hrvatsko gospodarstvo. Zbog pandemije je došlo do smanjenja ukupne potražnje kao i do pada sklonosti potrošnje, smanjen je protok ljudi, roba i usluga, došlo je do prekida u lancima opskrbe, pa je posljedično došlo do smanjenja u proizvodnji i razmjeni roba i usluga na globalnoj razini. Ekonomska kriza nije zaobišla niti najrazvijenije zemlje svijeta, pa je zabilježen realan pad globalnog BDP-a od 4,4%, te je smanjen BDP svih najvećih svjetskih gospodarstava (osim gospodarstva Narodne Republike Kine). Cilj ovog rada je analizirati poslovanje poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji za dva vremenska razdoblja, odnosno predpandemijsku 2019. godinu i prvu pandemijsku 2020. godinu. Analizirat će se slijedeći pokazatelji: ostvareni dobitak/gubitak, broj zaposlenih, broj poduzeća, ukupni prihodi, prihod po zaposlenom, prihod po poduzeću i tržišni udio. Osim toga, u svrhu jasnijeg uvida u stanje i poslovanje poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji, napraviti će se usporedba odabranih pokazatelja za Šibensko-kninsku županiju i Republiku Hrvatsku. Poduzeća su promatrana prema dva kriterija, prema veličini i prema djelatnosti. U radu su analizirani sekundarni podaci iz baze podataka Digitalne komore Hrvatske gospodarske komore te se također u radu navode nedostaci analize kao i preporuke za buduća istraživanja.

Ključne riječi: *analiza stanja i poslovanja poduzeća; Republika Hrvatska, Šibensko-kninska županija; mikro, mala, srednja i velika poduzeća, pandemija virusa COVID-19.*

1. Uvod

Pandemija virusa COVID-19, proglašena je u ožujku 2020. godine te je imala i još uvijek ima ogroman negativan utjecaj, između ostaloga, na odvijanje gospodarskih aktivnosti što negativno utječe na brojne ekonomske pokazatelje kao i na poslovanje pojedinih djelatnosti, odnosno na

¹ Veleučilište u Šibeniku, Trg Andrije Hebranga 11, 22000 Šibenik, Republika Hrvatska; e-mail: jelena@vus.hr

² Veleučilište u Šibeniku, Trg Andrije Hebranga 11, 22000 Šibenik, Republika Hrvatska; e-mail: divna@vus.hr

poslovanje poduzeća te na tržište rada (Kunji i Stojanović, 2021; Knežević i sur., 2021.). Do pada gospodarskih aktivnosti došlo je u čitavom svijetu te je pandemija virusa COVID-19 izazvala svjetsku krizu (Kovač, 2020.). Naime, u svrhu očuvanja zdravlja ljudi dolazi do ograničavanja ili obustave obavljanja pojedinih djelatnosti, a to je dovelo do pada BDP-a za 6,2% na razini EU27³ u 2020. godini, dok je u Republici Hrvatskoj (RH) taj pad iznosio 8,4%. Također, na razini RH i EU27 dolazi do povećanja nezaposlenosti kao i iskazivanja negativnih vrijednosti svih ostalih ekonomskih indikatora (broja dolazaka i noćenja turista, broja turistički letova, prometa u trgovini na malo, industrijske proizvodnje, građevinskih radova, uvoza i izvoza). U cilju suzbijanja negativnih učinaka pandemije COVID-19 na ekonomske aktivnosti Vlada RH je od ožujka 2020. godine u nekoliko navrata donosila pakete mjera za pomoć gospodarstvu. Najvažnije skupine mjera bile su usmjerene na odgodu javnih davanja, očuvanje radnih mjesta i osiguravanje kredita za likvidnost (Kunji i Stojanović, 2021.). Zahvaljujući tim mjerama došlo je do ublažavanja pada gospodarstva, međutim pad se nije mogao u potpunosti izbjeći. Roška i sur. (2021) na temelju provedenog istraživanja zaključuju da su anketirani poduzetnici „složni u procjeni da je kriza uzrokovana COVID-19 pandemijom daleko razornija i pogubnija za gospodarstvo, prvenstveno stoga jer joj se ne nazire kraj usprkos pronalasku cjepiva. Jednoglasna je poruka poduzetnika da bez daljnjih mjera za očuvanje gospodarstva od strane Vlade neće se moći zadržati daljnji pad zaposlenosti, kao i BDP-a, što će dovesti do produljenja potrebnog vremena oporavka hrvatskog gospodarstva.“

Analiza HGK (Hrvatske gospodarske komore), odnosno usporedba financijskih rezultata poduzetnika u 2020. godini s prethodnom 2019. godinom pokazuje negativan utjecaj pandemije na njihovo poslovanje. Odnosno, dolazi do smanjenja ukupnih prihoda poduzetnika za 5,3%, prihoda na inozemnom tržištu za 5,8%, dobiti prije oporezivanja za 6,5%, a gubitak prije oporezivanja povećan je za 59,0%. Zbog krize je došlo do smanjenja ukupnih rashoda za 3,8% kao i do smanjenja uvoza za 8,6% pa se konsolidirana dobit poslovanja smanjila za 34%. Također se povećao udio poduzetnika koji su poslovali s gubitkom sa 33,2% u 2019. godini na 40,5% u 2020. godini. Pandemija je imala različit utjecaj na pojedine djelatnosti. Tako su u 2019. godini samo financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja poslovale s konsolidiranim gubitkom dok je u 2020. godini konsolidirani gubitak ostvaren kod većeg broja djelatnosti (rudarstva i vađenja, prijevoza i skladištenja, pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, financijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja, poslovanja nekretninama te administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti). Zbog brojnih restrikcija koje su ograničavale nesmetano poslovanje uslužnih djelatnosti te putovanja turista, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane ostvarile su izrazito visok gubitak u 2020. godini. Međutim, primarne djelatnosti, građevinarstvo te djelatnosti informacija i komunikacija su i u 2020. godini ostvarile rast od oko 4%. Zahvaljujući mjerama za pomoć gospodarstvu, odnosno mjeri za očuvanje radnih mjesta, kod poduzetnika koji su predali izvještaje za 2020. godinu broj zaposlenih je smanjen za samo 0,3% (Zubak i Hanzl, 2022; Zubak i Hanzl, 2021.). Međutim, kako navode Knežević i sur. (2021.) postoje razlike među županijama u RH obzirom na to koliko ih je ova kriza pogodila. Ističu da je regija Istočne Hrvatske najslabije gospodarski razvijena regija u RH te na temelju svog istraživanja zaključuju da su županije Istočne Hrvatske (Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska i Vukovarsko-srijemska) najviše pogođene ovom krizom upravo zbog slabe gospodarske razvijenosti. Posebno ističu visoku stopu nezaposlenosti u ovoj regiji koja se povećala pojavom korona pandemije u 2020. godini.

³ Zemlje članice Europske Unije

Upravo zbog svega navedenog, ovaj rad analizira stanje pojedinih poslovnih pokazatelja poduzeća Šibensko-kninske županije za dvije godine, odnosno 2019. godinu – predpandemijsku godinu te 2020. godinu – prvu pandemijsku godinu.

2. Prikaz stanja gospodarstva u Šibensko-kninskoj županiji – prije pandemije virusa COVID-19

Šibensko-kninska županija (ŠK) zauzima 5,3% teritorija Republike Hrvatske (RH) i 8,6% obalnog mora RH, obuhvaća 5 gradova i 15 općina, a sjedište je grad Šibenik (<https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-sibenik/gospodarski-profil-zupanije>). Prema zadnjem popisu stanovništva (DZS, 2021.) u ŠK županiji živi 96.624 stanovnika, što predstavlja pad od 11,66 % u odnosu na 2011. godinu.

U 2019. godini, kako se navodi u analizi županijske komore ŠK županije (<https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-sibenik/gospodarski-profil-zupanije>), gospodarstvo ŠK županije je pokazivalo pozitivan trend u odnosu na prethodnu 2018. godinu. Naime, došlo je do porasta stope zaposlenih za 4%, uz zadržavanje pada broja nezaposlenih za 14,8% od 2012. godine. U 2019. godini u odnosu na 2018. godinu poduzetnici su ostvarili povećanje prihoda za 18,4%, ali i rashoda za 12% pa je ostvarena dobit bila manja za 5,7%, također dolazi do smanjenja poduzetničkih investicija u dugotrajnu imovinu za 23,1%, međutim u vanjskotrgovinskoj razmjeni nakon nekoliko godina uzastopnog negativnog salda, bilježi se pozitivni vanjskotrgovinski saldo, pokrivenost uvoza izvozom u 2019. godini iznosila je 118,2% dok je u 2018. godini pokrivenost uvoza izvozom iznosila 90,2%. Najveći udio u ukupnom izvozu kao i u izvozu imala je prerađivačka industrija, te je izvoz prerađivačke industrije povećan za 14,8% dok je uvoz smanjen za 4,1%. ŠK Županija također postaje sve zanimljivija turistička destinacija, tako u 2019. godini bilježi povećanje ukupnog broja dolazaka za 5,2%, te povećanje ukupnog broja noćenja za 2,6% u odnosu na prethodnu, 2018. godinu.

U dokumentu Hrvatske gospodarske komore (Savić i sur., 2020.) u kojemu su analizirane razvojne raznolikosti i gospodarski potencijali županija, za Šibensko-kninsku županiju se navodi da su temeljne grane gospodarstva koje ostvaruju oko 75% ukupnog prihoda: prerađivačka industrija, trgovina, turizam i graditeljstvo. Prerađivačka industrija, koja se uglavnom temelji na preradi metala, ima stratešku važnost za gospodarstvo županije.

Ovdje je važno spomenuti i poduzetničku infrastrukturu⁴ (u nastavku PI) koju čine poduzetničke zone (infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih aktivnosti) i poduzetničke potporne institucije (čine ih gospodarski subjekti kao što su razvojne agencije, poduzetnički centri, poslovni inkubatori, poduzetnički akceleratori, poslovni parkovi, znanstveno-tehnološki parkovi i centri kompetencije. Usmjerene su na stvaranje kvalitetnoga poduzetničkog okruženja provodeći programe usmjerene na razvoj poduzetništva.). Prema podacima iz Jedinственog registra poduzetničke infrastrukture⁵ u Republici Hrvatskoj sa stanjem na dan 05. travnja 2022. godine bilo je ukupno 511 poduzetničkih potpornih institucija i poduzetničkih zona od čega se manje od 3% nalazi u Šibensko-kninskoj županiji (u nastavku ŠK). Uspoređujući broj PI u ŠK županiji sa prosjekom RH

⁴ Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture (NN 93/13, NN 114/13, NN 41/14, NN 57/18) i Naputak o načinu korištenja Jedinственog registra poduzetničke infrastrukture (NN 86/18).

⁵ <http://reg.mingo.hr/pi/public/#> (05.04.2022.)

vidljivo je da ŠK županija ima gotovo dvostruko manji broj poduzetničkih zona u odnosu na prosjek RH, te nema niti jedan poduzetnički akcelerator, poduzetnički centar, poslovni park, razvojnu agenciju određene djelatnosti te znanstveno-tehnološki park (Tablica 1).

Prema podacima GEM istraživanja (Singer i sur., 2021.), u kojemu je RH podijeljena na šest regija, a ŠK županija pripada regiji Dalmacija (zajedno sa Zadarskom, Splitsko-dalmatinskom i Dubrovačko-neretvanskom županijom,), vidljivo je da ŠK županija po većini analiziranih pokazatelja⁶ stoji lošije u odnosu na ostale županije Regije Dalmacija. Regija Dalmacija je rangirana na trećem mjestu u odnosu na ostalih šest regija prema slijedećim razvojnim indikatorima: indeks razvijenosti i BDP po glavi stanovnika; te na četvrtom mjestu po stopi nezaposlenosti. Obzirom na poduzetničku aktivnost, regija Dalmacija rangirana je na visoko prvo mjesto prema kriteriju nove poduzetničke aktivnosti te na drugom mjestu prema kriteriju prepoznavanja poslovne prilike.

Tablica 1. Popis poduzetničke infrastrukture u Šibensko-kninskoj županiji i Republici Hrvatskoj

PI	ŠK	Prosjek RH	Ukupno RH	Udio ŠK u RH
Centar kompetencije	1	1	8	12,50%
Inkubator za nove tehnologije	1	2	14	7,14%
Lokalna razvojna agencija	1	3	53	1,89%
Poduzetnička zona	8	15	305	2,62%
Poduzetnički akcelerator		2	13	0,00%
Poduzetnički centar		3	49	0,00%
Poduzetnički inkubator	1	3	41	2,44%
Poslovni park		1	1	0,00%
Razvojna agencija određene djelatnosti		1	6	0,00%
Znanstveno-tehnološki park		1	1	0,00%
Županijska razvojna agencija	1	1	20	5,00%
Ukupno	13	24	511	2,54%

Izvor: obrada autorica prema Registru poduzetničke infrastrukture <http://reg.mingo.hr/pi/public/#> (pregledano 05.04.2022.)

3. Metodologija

U radu su analizirana poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji na način da su se analizirali slijedeći pokazatelji poslovanja poduzeća: ostvareni dobitak/gubitak, broj zaposlenih, broj poduzeća, ukupni prihodi, prihod po zaposlenom, prihod po poduzeću i tržišni udio. Poduzeća se promatraju prema dva kriterija: (1) veličini (mikro, mala, srednja i velika poduzeća; prema Alpeza i sur. (2020.)) te (2) djelatnosti (Prikaz 1). Pokazatelji su se usporedili za dvije godine, 2019. i 2020. godinu te su se također usporedili pokazatelji poslovanja poduzeća ŠK županije sa prosjekom tih pokazatelja za RH. Analiza je napravljena na temelju prikupljenih sekundarnih

⁶ indeks razvijenosti, BDP po glavi stanovnika, stopi nezaposlenosti, stopi rizika od siromaštva, broju registriranih i broju aktivnih pravnih osoba, % prihoda od uvoza, broju zaposlenih

podataka iz baze Digitalne komore HGK. Prikupljeni podaci analizirani su pomoću programa MS Excell metodom deskriptivne statističke analize te su se grafički i tablično prikazali.

Prikaz 1. Nacionalna klasifikacija djelatnosti

NKD
(A) POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO
(B) RUDARSTVO I VAĐENJE
(C) PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA
(D) OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA
(E) OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA
(F) GRAĐEVINARSTVO
(G) TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA
(H) PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE
(I) DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE
(J) INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE
(K) FINACIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA
(L) POSLOVANJE NEKRETNINAMA
(M) STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI
(N) ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI
(P) OBRAZOVANJE
(Q) DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI
(R) UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA
(S) OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI

Izvor: Narodne novine 58/2007, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html (pregledano 06.04.2022.)

4. Rezultati analize poslovanja poduzeća

U nastavku rada prikazana je analiza poslovanja poduzeća Šibensko-kninske županije usporedno za predpandemijsku 2019. godinu i prvu pandemijsku 2020. godinu.

Iz tablice 2 vidljivo je da ŠK županija u 2020. godini broji ukupno 2650 poduzeća koja zapošljavaju 12913 zaposlenih. Najveći broj poduzeća prema veličini su mikro poduzeća, dok je najveći broj zaposlenih ostvaren u malim poduzećima, zatim u mikro i srednjim poduzećima, te najmanje u velikim poduzećima. Ista struktura broja poduzeća i zaposlenih je zabilježena i u 2019. godini. U 2020. godini, ukupno promatrajući, poduzeća su ostvarila gubitak u visini od -227.811.711,00 HRK dok su u 2019. godini ostvarila dobitak u visini od 170.863.150,00 HRK. Iako su u oba promatrana razdoblja mikro i velika poduzeća poslovala sa gubitkom ipak je ta razlika u 2020. godini bila znatno veća, dok se dobit malih i srednjih poduzeća u 2020. godini znatno smanjila u odnosu na 2019. godinu. Također je u 2020. godini došlo do pada ukupnih prihoda, prihoda po zaposlenom i prihoda po poduzeću kod svih poduzeća obzirom na veličinu. Tržišni udio se povećao kod mikro i malih poduzeća u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu, dok se kod srednjih i velikih poduzeća tržišni udio smanjio u istom promatranom razdoblju.

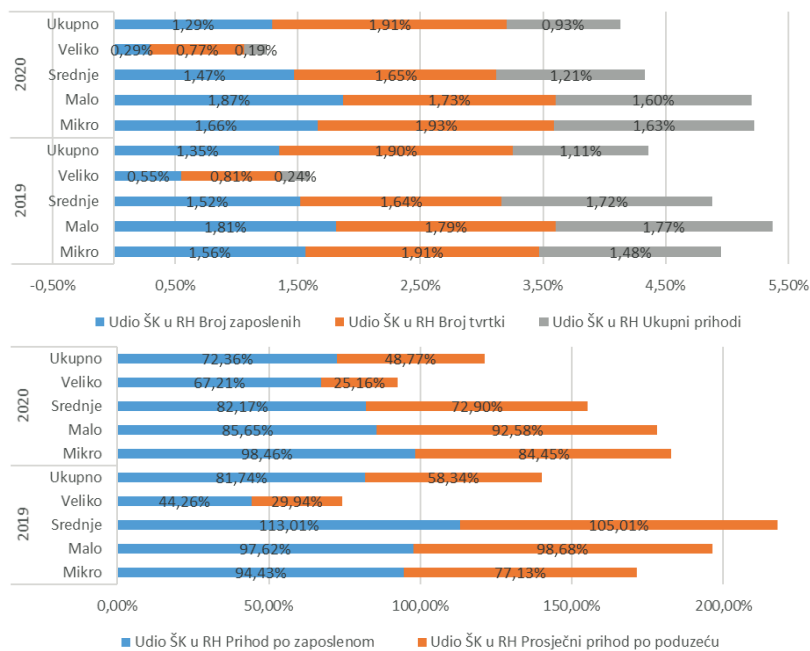
Tablica 2. Pokazatelji poslovanja poduzeća za Šibensko-kninsku županiju i Republiku Hrvatsku, 2019. i 2020. godina

	Broj tvrtki	Broj zaposlenih	Dobit ili gubitak poslovne godine	Ukupni prihodi	Prihod po zaposlenom	Prosječni prihod po poduzeću	Tržišni udio	
ŠK 2019.	Mikro	4.628	-11.326.889	1.857.633.181	401.390	794.539	21%	
	Malo	4.710	106.587.300	3.340.296.908	709.193	15.608.864	38%	
	Srednje	2.940	76.665.628	2.843.380.488	967.136	113.735.220	32%	
	Veliko	1.452	-1.062.889	766.599.042	527.961	255.533.014	9%	
	Ukupno	2.580	13.730	170.863.150	8.807.909.619	641.508	3.413.918	100%
ŠK 2020.	Mikro	2.401	-180.788.434	1.587.623.371	356.369	661.234	23%	
	Malo	2.19	58.189.053	2.829.980.115	587.865	12.922.284	41%	
	Srednje	2.7	14.484.045	1.906.094.784	674.963	70.596.103	28%	
	Veliko	3	820	-119.696.375	602.424.259	734.664	200.808.086	9%
	Ukupno	2.650	12.913	-227.811.711	6.926.122.529	536.368	2.613.631	100%
RH 2019.	Mikro	122.164	-99.338.321	125.848.905.743	425.072	1.030.164	16%	
	Malo	11.959	260.382	189.168.637.179	726.504	15.818.098	24%	
	Srednje	1.525	193.002	165.172.007.210	855.805	108.309.513	21%	
	Veliko	370	264.705	315.764.734.531	1.192.893	853.418.201	40%	
	Ukupno	136.018	1.014.154	31.203.715.116	795.954.284.663	784.846	5.851.831	100%
RH 2020.	Mikro	124.104	-22.255.359	97.170.639.975	361.956	782.978	13%	
	Malo	12.635	256.940	176.362.078.010	686.394	13.958.217	24%	
	Srednje	1.632	192.405	158.040.470.611	821.395	96.838.524	21%	
	Veliko	391	285.470	7.860.475.312	312.057.639.404	1.093.136	798.101.380	42%
	Ukupno	138.762	1.003.275	20.809.013.676	743.630.828.000	741.203	5.359.038	100%

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Također je iz tablice 2 vidljivo da RH u 2020. godini broji ukupno 138762 poduzeća, od čega također najviše mikro poduzeća, a najmanje velikih poduzeća. Ukupan broj zaposlenih u svim poduzećima u 2020. godini iznosio je 1003275 zaposlenika, od čega najviše u velikim poduzećima, dok je u 2019. godini najviše zaposlenih bilo u mikro poduzećima. Razvidna je razlika u broju zaposlenih obzirom na veličinu poduzeća u ŠK županiji i RH, dok je zabilježen pad ukupnog broja zaposlenih i na razini RH kao i u ŠK županiji. Međutim, dok je na razini RH smanjenje broja zaposlenih zabilježeno kod svih poduzeća obzirom na veličinu u ŠK županiji je kod srednjih poduzeća došlo do povećanja broja zaposlenih. Kako je već navedeno, u ŠK županiji su ukupno promatrajući u 2020. godini poduzeća poslovala sa gubitkom dok su na nivou RH poslovala sa dobitkom. Također, i na razini RH dolazi do pada prihoda, prihoda po zaposlenom i prihoda po poduzeću u 2020. godinu u odnosu na 2019. godinu, dok je tržišni udio smanjen samo kod mikro poduzeća za razliku od ŠK županije.

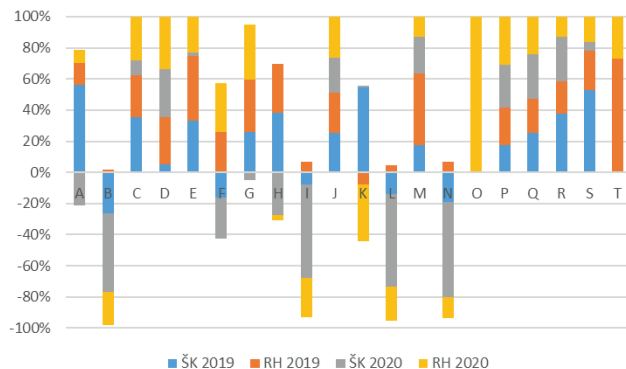
Grafikon 1. Udio pokazatelja poslovanja poduzeća Šibensko-kninske županije u pokazateljima poslovanja poduzeća u Republici Hrvatskoj, za 2019. i 2020. godinu

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Grafikom 1 prikazuje udio pokazatelja poslovanja poduzeća Šibensko-kninske županije u pokazateljima poslovanja poduzeća na razini RH za dva promatrana razdoblja. Na temelju grafikona 1 je vidljivo da je kod srednjih i velikih poduzeća u pandemijskoj 2020. godini došlo do smanjenja udjela broja zaposlenih ŠK županije u broju zaposlenih na razini RH. Udio ukupnog broja poduzeća se povećao, međutim razvidno je smanjenje udjela broja velikih i srednjih poduzeća. Povećanje udjela ukupnih prihoda poduzeća, prihoda po zaposlenom te prihoda po poduzeću zabilježeno je samo kod mikro poduzeća.

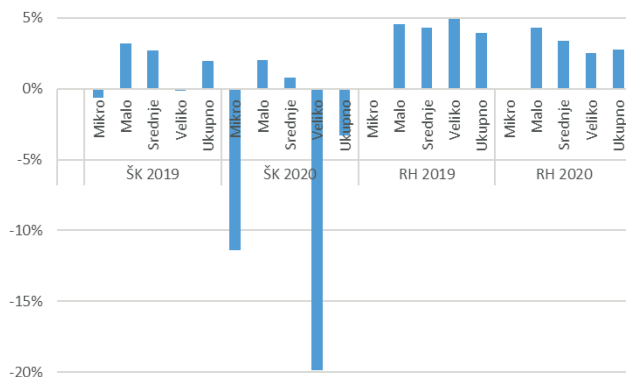
Grafikon 2. Udio dobiti/gubitka u ukupnim prihodima prema djelatnostima u Šibensko-kninskoj županiji i Republici Hrvatskoj, za 2019. i 2020. godinu

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Obzirom na djelatnosti, kako je vidljivo iz grafikona 2, u ŠK županiji u 2019. godini udio gubitka u ukupnim prihodima najveći je u djelatnosti B (rudarstvo i vađenje), slijede djelatnosti N (administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti), F (građevinarstvo), L (poslovanje nekretninama), te I (djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane). U RH udio gubitka u ukupnim prihodima ostvaren je samo kod financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (K). Međutim, u 2020. godini u ŠK županiji udio gubitka u ukupnim prihodima se povećao kod djelatnosti koje su ostvarile gubitak i u 2019. godini, te je gubitak ostvaren i kod djelatnosti A (poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo), G (trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala) i H (prijevoz i skladištenje). Najveći udio gubitka u ukupnim prihodima u 2020. godini u ŠK županiji je ostvaren kod administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti (N) te djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I). Razvidno je da je u pandemijskoj godini udio gubitka u ukupnim prihodima veći kod djelatnosti u ŠK županiji nego kod djelatnosti u RH.

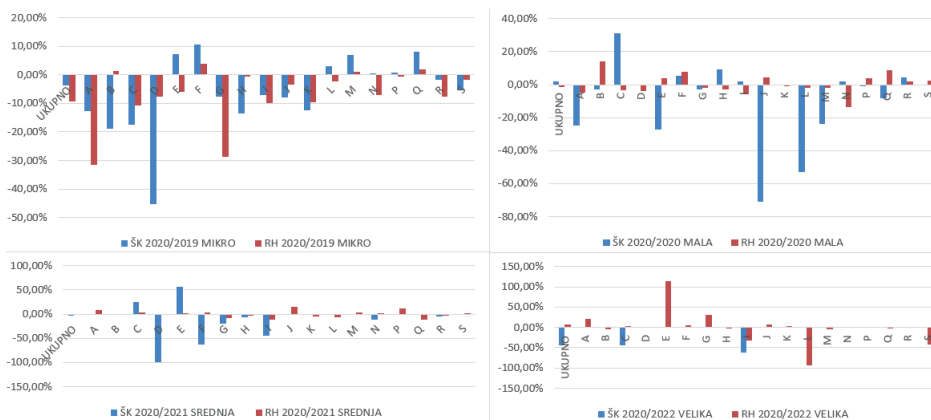
Grafikon 3. Udio dobiti/gubitka u ukupnim prihodima prema veličini poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji i Republici Hrvatskoj, za 2019. i 2020. godinu

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Obzirom na veličinu poduzeća, kako je vidljivo iz grafikona 3, u ŠK županiji u 2019. godini udio dobiti u ukupnim prihodima u ŠK županiji ostvaren kod malih i srednjih poduzeća iznosi manje od 4%, a udio gubitka u ukupnih prihodima ostvaren kod mikro i velikih poduzeća je manji od 1%. Međutim u 2020. godini u ŠK županiji udio dobiti u ukupnih prihodima kod malih i srednjih poduzeća se smanjio dok se udio gubitka u ukupnih prihodima kod mikro i velikih poduzeća povećao. U RH, se udio gubitka u ukupnim prihodima kod mikro poduzeća u 2020. godini smanjio kao i udio dobiti u ukupnim prihodima kod malih, srednjih i velikih poduzeća.

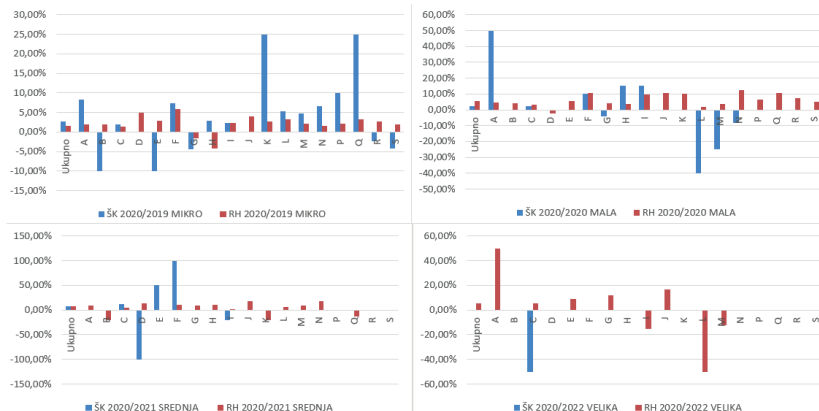
Grafikon 4. Usporedba kretanja stope zaposlenih u Šibensko-kninskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2020/2019 godina

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Grafikon 4 prikazuje kretanje stope zaposlenih u mikro, malim, srednjim i velikim poduzećima prema djelatnostima usporedno za ŠK županiju i RH na način da je uspoređenja 2020. godina sa 2019. godinom. Usporedbom kretanja stope zaposlenih ŠK županije i RH vidljivo je da se stopa zaposlenih obzirom na djelatnost kreće slično kod malih i srednjih poduzeća, dok kod mikro i velikih poduzeća postoje razlike u kretanju stope zaposlenih obzirom na djelatnosti. Tako je kod mikro poduzeća najveći pad broja zaposlenih u ŠK županiji zabilježen kod djelatnosti D, dok je u RH kod djelatnosti A. Najveći rast kod mikro poduzeća u ŠK županiji kao i u RH zabilježen je kod djelatnosti F. Kod velikih poduzeća pad broja zaposlenih u ŠK županiji zabilježen kod obje djelatnosti u kojima posluju velika poduzeća (C i I), dok je u RH najveći pad zabilježen u djelatnosti L te u djelatnostima S i I.

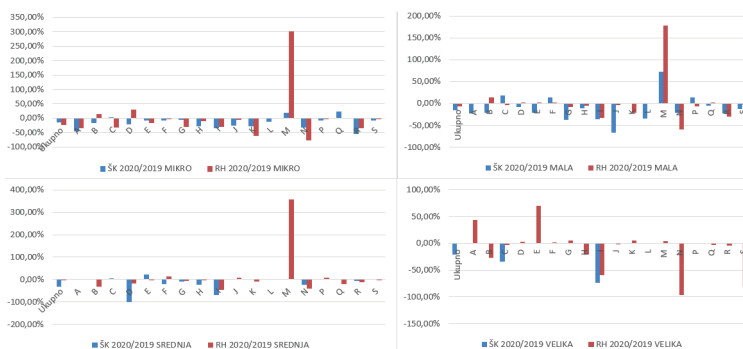
Grafikon 5. Usporedba kretanja stope broja poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2020/2019 godina

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Grafikon 5 prikazuje kretanje stope broja mikro, malih, srednjih i velikih poduzeća prema djelatnostima usporedno za ŠK županiju i RH na način da je 2020. godina uspoređena sa 2019. godinom. Promatrajući kretanje ukupnog broja poduzeća vidljivo je da je kod svih poduzeća obzirom na veličinu došlo do povećanja broja poduzeća u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu. Međutim, postoje razlike obzirom na djelatnosti. Kod malih poduzeća u ŠK županiji najveći pad zabilježen je kod djelatnosti B i E, dok je u RH najveći pad zabilježen kod djelatnosti H. Djelatnost L u ŠK županiji bilježi najveći pad broja poduzeća, dok u RH neznatan pad bilježi samo djelatnost D. Kod srednjih poduzeća u djelatnosti D u ŠK županiji dolazi do velikog pada broja poduzeća, a u RH kod djelatnosti B i K. Nadalje, u ŠK županiji u promatranim razdobljima posluju samo tri velika poduzeća, u 2019. godini su bila dva poduzeća iz C djelatnosti te jedno poduzeće iz I djelatnosti, a u 2020. godini po jedno poduzeće iz C, G i I djelatnosti. U RH kod velikih poduzeća najveći pad stope broja poduzeća bilježi djelatnost L, a pad je zabilježen i kod djelatnosti I i M.

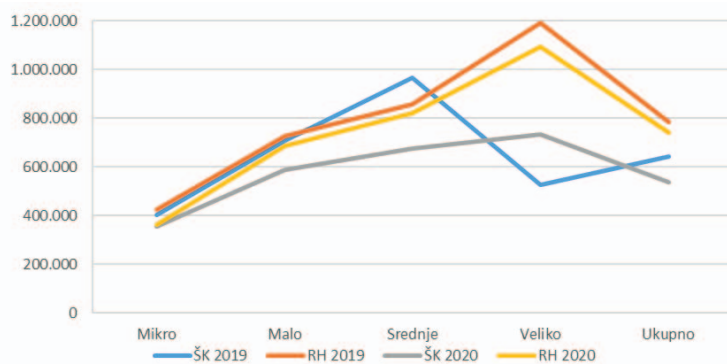
Grafikon 6. Usporedba kretanja stope ukupnih prihoda poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji i Republici Hrvatskoj, 2020/2019 godina

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Obzirom na kretanje stope ukupnih prihoda, prikazane grafikonom 6, vidljivo je da je do značajnog povećanja stope ukupnih prihoda u 2020. godini u RH došlo u djelatnosti M kod mikro, malih i srednjih poduzeća te u djelatnosti E kod velikih poduzeća. U ŠK županiji najveći rast stope ukupnih prihoda kod mikro poduzeća bilježi djelatnost Q, djelatnost M kod malih poduzeća te djelatnost E kod srednjih poduzeća. Najveći pad stope ukupnih prihoda u ŠK županiji bilježe srednja i velika poduzeća, dok u RH mikro poduzeća. Zanimljivo, u RH srednja i velika poduzeća bilježe najmanji pad stope ukupnih prihoda. Obzirom na djelatnosti, najveći pad stope ukupnih prihoda u 2020. godini kod mikro poduzeća u ŠK županiji zabilježen je u djelatnosti A, kod malih poduzeća u djelatnosti J, kod srednjih poduzeća u djelatnosti D, te kod velikih poduzeća u djelatnosti I. Najveći pad stope ukupnih prihoda poduzeća u RH u 2020. godini obzirom na djelatnost kod mikro poduzeća bilježi djelatnost N, kod malih poduzeća djelatnost N, zatim djelatnost I kod srednjih poduzeća, te djelatnost N kod velikih poduzeća.

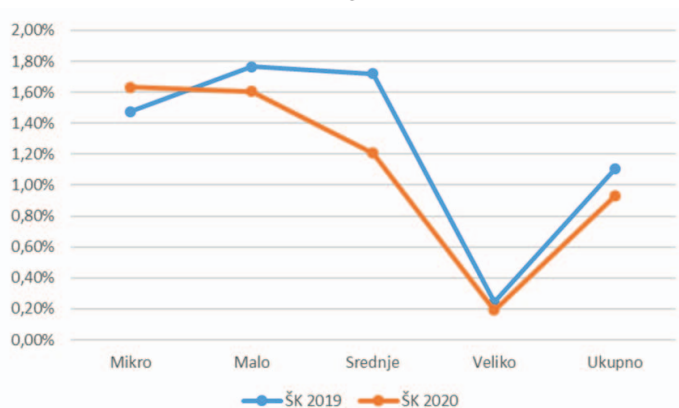
Grafikon 7. Usporedba prihoda po zaposlenome prema veličini poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji i Republici Hrvatskoj, za 2019. i 2020. godinu

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Na temelju grafikona 7 vidljivo je da su u 2019. godini prihodi po zaposlenome u ŠK županiji kod mikro i malih poduzeća neznatno manji (-17.311 HRK tj. -5,6% kod malih i -23.682 HRK tj. -2,4% kod mikro poduzeća) od prihoda po zaposlenome mikro i malih poduzeća na razini RH, dok su prihodi po zaposlenom kod velikih poduzeća u ŠK županiji dvostruko manji (-664.932 HRK tj. -55,8%) u odnosu na RH. Samo su prihodi po zaposlenome kod srednjih poduzeća veći (za 111.331 HRK ili 13%) u ŠK županiji u odnosu na RH. U 2020. godini, poduzeća ŠK županije ostvarila su manje prihode po zaposlenome u odnosu na RH kod svih promatranih skupina poduzeća, ipak vidljivo je da je ta negativna razlika kod mikro i velikih poduzeća manja u odnosu na 2019. godinu.

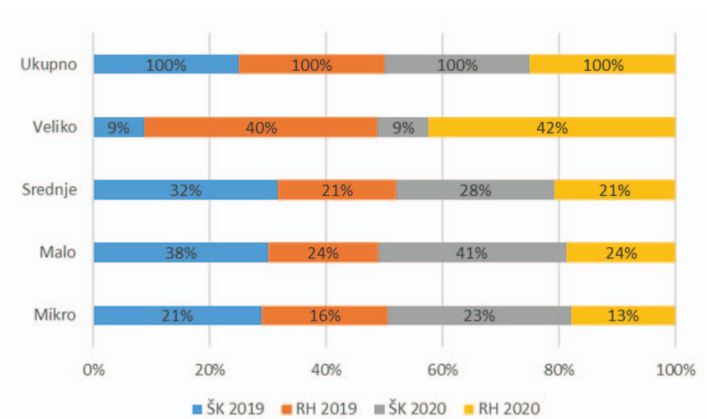
Grafikon 8. Usporedba tržišnog udjela prema veličini poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji za 2019. i 2020. godinu

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Na temelju grafikona 8 vidljivo je da se tržišni udio poduzeća u ŠK županiji u 2019. godini kreće od 0,24% kod velikih poduzeća do 1,77% kod malih poduzeća, te su u 2020. godini samo mikro poduzeća povećala svoj tržišni udio.

Grafikon 9. Usporedba tržišnog udjela prema veličini poduzeća u Šibensko-kninskoj županiji Republici Hrvatskoj, za 2019. i 2020. godinu

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Usporedbom tržišnog udjela za skupine poduzeća ŠK županije i za skupine poduzeća RH obzirom na udio pojedine skupine poduzeća u ukupnom iznosu za dva promatrana razdoblja razvidno je da nije došlo do većih promjena u tržišnim udjelima skupina poduzeća u dva promatrana razdoblja. Također je razvidno da velika poduzeća u ŠK županiji ostvaruju značajno manji tržišni udio u odnosu na tržišni udio velikih poduzeća u RH. Kod ostalih skupina poduzeća takve razlike nisu vidljive (grafikon 9).

Tablica 3. Deskriptivna analiza pokazatelja poslovanja poduzeća Šibensko-kninske županije⁷

	DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE			
	Mean	Sd	Min	Max
MMSV⁷ ŠK 2019.	8.992.797,37	31.800.477,77	-65.785.801,00	97.037.608,00
MMSV ŠK 2020.	-11.990.090,05	57.485.056,56	-236.349.270,00	45.450.339,00
	BROJ ZAPOSLENIH			
	Mean	Sd	Min	Max
MMSV ŠK 2019.	723	928	0	3078
MMSV ŠK 2020.	680	866	0	3116
	BROJ TVRTKI			
	Mean	Sd	Min	Max
MMSV ŠK 2019.	129	144	0	462
MMSV ŠK 2020.	133	145	0	443
	UKUPNI PRIHODI			
	Mean	Sd	Min	Max
MMSV ŠK 2019.	489.328.312,17	687.731.803,46	1.655.783,00	2.419.649.621,00
MMSV ŠK 2020.	384.784.584,94	622.174.609,05	1.188.439,00	2.120.223.596,00
	PRIHOD PO ZAPOSLENOM			
	Mean	Sd	Min	Max
MMSV ŠK 2019.	1.210.314,32	3.142.795,05	149.555,72	13.760.799,85
MMSV ŠK 2020.	799.961,65	1.629.848,79	154.118,38	7.267.299,50
	PRIHOD PO PODUZEĆU			
	Mean	Sd	Min	Max
MMSV ŠK 2019.	4.450.148,41	8.110.190,44	413.945,75	35.548.732,96
MMSV ŠK 2020.	2.318.556,22	2.359.099,33	237.687,80	8.885.419,03
	TRŽIŠNI UDIO			
	Mean	Sd	Min	Max
MMSV ŠK 2019.	0,0134	0,0094	0,0003	0,0360
MMSV ŠK 2020.	0,0117	0,0087	0,0002	0,0295

Izvor: obrada autorica na temelju podataka Digitalne komore HGK

Na temelju deskriptivne analize pokazatelja poslovanja poduzeća ŠK županije za dva promatrana razdoblja vidljivo je da je kod svih pokazatelja došlo do njihova smanjenja u pandemijskoj godini (MMSV ŠK 2020.) u odnosu na predpandemijsku godinu (MMSV ŠK 2019.) osim kod pokazatelja broj poduzeća gdje je u pandemijskoj godini došlo do porasta broja poduzeća (tablica 3).

5. Zaključak

Dosadašnja istraživanja su pokazala da je pandemija virusa COVID-10 negativno utjecala na poslovanje poduzeća u cijelom svijetu. Zbog toga su analize poslovanja poduzeća, odnosno usporedba poslovanja poduzeća u predpandemijskim i pandemijskim godinama izuzetno potrebne kako bi se došlo do jasnijih saznanja o tome koja poduzeća je ta kriza najviše

⁷ Mikro, mala, srednja i velika poduzeća

podigla. Odnosno da se utvrdi utjecaj pandemije na poslovanje poduzeća obzirom na veličinu te obzirom na glavnu djelatnost poduzeća.

Provedena analiza u ovom radu pokazuje da su u pandemijskoj 2020. godini u odnosu na predpandemijsku 2019. godinu pojedini pokazatelji poslovanja poduzeća različiti obzirom na veličinu poduzeća te glavnu djelatnost poduzeća. Odnosno, analiza pokazuje da obzirom na promatrani pokazatelj te veličinu i djelatnost poduzeća pandemija nije imala isti negativni utjecaj. Analiza također pokazuje da postoje razlike u pokazateljima poslovanja poduzeća u odabranoj administrativnoj cjelini, Šibensko-kninskoj županiji, u odnosu na pokazatelje poslovanja ukupne populacije poduzeća u Republici Hrvatskoj.

Kao glavni nedostatak provedene analize može se navesti promatrano razdoblje, odnosno usporedba samo dviju godina. Kako bi se stekao bolji uvid u kretanje pokazatelja poslovanja poduzeća trebalo bi uprosječiti više predpandemijskih godina i usporediti ih sa pandemijskim godinama ili sa njihovim dvogodišnjim/trogodišnjim prosjekom.

Buduća istraživanja bi svakako trebala uspoređivati pokazatelje poslovanja poduzeća uz uvažavanje administrativnih cjelina (županija) kojima poduzeća pripadaju te bi trebala obuhvatiti više ili sve županije u usporedbu. Nadalje, također bi bilo poželjno usporediti te pokazatelje sa pokazateljima poslovanja poduzeća u EU27 ili pojedinim zemljama. Osim toga, svakako bi trebalo uključiti i veći broj pokazatelja, kao npr. prosječan broj zaposlenih, kretanje stope uvoza/izvoza, financijske pokazatelje poslovanja, ali i neke druge (nefizičke) pokazatelje kao što su korištene potpore, karakteristike poduzetnika i sl.

LITERATURA

1. Alpeza, M., i sur. (2020). Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2019, Zagreb, CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva
2. Državni zavod za statistiku (DZS), Popis stanovništva Republike Hrvatske, 2021. <https://popis2021.hr/> (pristupljeno 01.04.2022.)
3. HGK, Županijska komora Šibenik, Gospodarski profil županije <https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-sibenik/gospodarski-profil-zupanije> (pristupljeno 02.04.2022.)
4. Hrvatska Gospodarska komora, <https://www.hgk.hr/documents/hrvatsko-gospodarstvo-2020-web6107a81e2f243.pdf> (pristupljeno 02.04.2022.)
5. Knežević, S., Sigurnjak, L., i Bilić, I. (2021). Utjecaj korona pandemije na (ne)stabilnost radnih mjesta u istočnoj Hrvatskoj. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, 15(3-4), 19-27.
6. Kovač, I. (2020). Refleksije pandemije COVID-19 i utjecaj na međunarodno poslovanje. URL: http://www.hde.hr/ekonomskapolitikahrvatske/publikacija/eph2001/013_Kovac_I.pdf.
7. Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj. SKEL–međunarodni interdisciplinarni časopis, 2(1), 16-29.
8. Naputak o načinu korištenja Jedinstvenog registra poduzetničke infrastrukture (NN 86/18).
9. Narodne novine, (2007). Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007. NN 58/2007 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html (pristupljeno 06.04.2022.)

10. Popis poduzetničke infrastrukture, <http://reg.mingo.hr/pi/public/#> (pristupljeno 10.04.2022.)
11. Roška, V., Buneta, A., i Papić, M. (2021). Utjecaj COVID-19 pandemije na hrvatsko gospodarstvo. Zbornik Veleučilišta u Rijeci, 9(1), 59-78.
12. Savić, Z. i sur. (2020). Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali. Hrvatska gospodarska komora. Intergrafika. Zaprješić. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2020-web5ffd68620c52c.pdf> (pristupljeno 05.04.2022.).
13. Singer, S., Šarlija, N., Sanja, P., i Oberman Peterka, S. (2021). Što čini Hrvatsku (ne) poduzetničkom zemljom? GEM Hrvatska 2019-2020. <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/WEB-GEM-2019I20.pdf> (pristupljeno 06.04.2022.)
14. Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture (NN 93/13, NN 114/13, NN 41/14, NN 57/18)
15. Zubak, D., Hanzl, Ž., (2021). Hrvatsko gospodarstvo 2020. godine, Hrvatska gospodarska komora, <https://hgk.hr/documents/hrvatsko-gospodarstvo-2020-web6107a81e2f243.pdf> (pristupljeno 03.04.2022.)
16. Zubak, D., Hanzl, Ž., (2022). Gospodarske kretanja, Hrvatska gospodarska komora, <https://www.hgk.hr/documents/gospodarskakretanja010222www623c503a2692b.pdf> (pristupljeno 03.04.2022.)

Summary

THE STATE AND BUSINESS ANALYSIS OF ENTERPRISE SECTOR IN ŠIBENIK-KNIN COUNTY - comparison of pre-pandemic and first pandemic year

The COVID-19 virus pandemic, which began in 2020, had a negative impact on the global and Croatian economy. Accordingly, the pandemic has globally affected the reduction in overall demand, decline in consumption preferences, reduced the flow of people, goods and services, disrupted supply chains, and consequently reduced production and trade in goods and services. The economic crisis encompassed even the most developed countries in the world, therefore there has been a decline in global GDP of 4.4%, and the crisis has also resulted in a GDP reduction of all major world economies (except the economy of the People's Republic of China).

The aim of this paper is to analyze the state and business performance of enterprise sector in county of Šibenik-Knin for two periods, ie the pre-pandemic year 2019 and the first pandemic year 2020. The following state and business performance indicators will be analyzed: realized profit / loss, number of employees, number of enterprises, total income, income per employee, income per enterprise and market share. In addition, in order to have a insight into the state and business performance of enterprise sector in county of Šibenik-Knin, a selected business performance indicators for enterprises of county of Šibenik-Knin County and the Republic of Croatia will be compared. The observation of the enterprises encompasses to two criteria: size and activity. The paper analyzes secondary data from the database of the Digital Chamber of the Croatian Chamber of Commerce and also provide the limitations of the study and useful recommendations for future research.

Keywords: *enterprise state and business analysis, Republic of Croatia, county of Šibenik-Knin, micro, small, medium and large enterprises, the COVID-19 virus pandemic.*

